

IV. évfolyam | 25. szám | 2022. 06. 23–29.

795 Ft | Éves előfizetőknek: 438 Ft
4,34 EUR | 15,9 RON | 410 DIN

mandiner

SZALAY- BOBROVNICZKY KRISTÓF

*Az új honvédelmi
miniszter
a haderőfejlesztésről,
a NATO-val való
kapcsolatunkról
és arról, hogyan
válhatunk sportoló
nemzetté*

**A BÉKÉHEZ
ERŐ KELL**

www.mandiner.hu

Vigyázó szemünket Amerikára vessük!

| SZALAI ZOLTÁN | A MANDINER LAPIGAZGATÓ-FŐSZERKESZTŐJE

Batsányi János 1789-ben *A franciaországi változásokra* című verse zárásában intette arra olvasóit – elnyomókat és elnyomottakat egyaránt –, „*hogy sor-sotok előre nézzétek / Vigyázó szemetek Párizsra vessétek!*”. Az idők jeleiből való olvasás képessége nem sokaknak adatik meg, még kevesebben vannak olyanok, akik nemcsak felismerik a történelem irányát, hanem pozíciójuknál fogva akár alakíthatják is valamelyest. Csák János, a nemrégiben kinevezett kultúráért és innovációért felelős miniszter idehaza legalábbis az utóbbi kivételes csoportba tartozik, amit a könyvhétre megjelenő, *Az amerikai géniusz* című kötetével is bizonyított. Esszéjét ő maga is a Batsányi-féle figyelmeztetéssel zárja, és nem véletlenül: az Egyesült Államok válsága, a kultúrharc a két, egyre kevesebb közös nevezőjű párt között ugyanis nekünk, Európa szívében élőknek is tanulságokkal szolgálhat.

Csák az amerikai géniusz történetét a puritán John Winthroptól Thomas Jeffersonon és Abraham Lincolnon át egészen Martin Luther Kingig tekinti át, hogy bemutassa, miként kerültek a valóság tényeivel folyamatos ellentmondásba az Újvilágba érkező protestáns közösségek, majd az alapító atyák által megfogalmazott ideálok (a szabadság, a törvény előtti egyenlőség, az igazságosság) a mindennapok gyakorlatában, így például az őslakos indiánok módszeres ellehetetlenítése vagy éppen a rabszolgaság lassú eltörlése során. Noha Csák értelmezésében az amerikai történelem mindaddig egyértelmű sikertörténet, amelynek gyümölcseiből nemcsak az amerikaiak, hanem az egész világ profitált, egyben az állandó kognitív disszonancia feloldásáért való küzdelem is, a deklarált magasztos elvek és az azokkal szemben álló tettek közötti szakadék csökkentéséért folyó harc.

**„E két megközelítés
ma már a legkevésbé
sem tud egymással
párbeszédet folytatni”**

Csák szerint „a géniusz jövőképe az elképzelések és a gyakorlati cselekvés közötti feszültségek és nehézségek idején mutatkozik meg”, és úgy tűnik, az amerikai géniusz még a polgárháború és a polgárjogi mozgalom ellenére is kiállta az idők próbáját. Csák nemcsak a múlt, hanem a jelen és a jövő lehetséges kihívásaival is összeveti az amerikai ideálok történelemtűrő képességét. Kétféle világértelmezés vált uralkodóvá az USA-ban: az egyik az a markáns marxista jegyeket magán viselő demokrata-balliberális irányzat (vagyis tulajdonképpen a woke maga), ami társadalommérnöki módon át akarja alakítani az emberi természetet, a másik a bibliai-klasszikus liberális-republikánus-konzervatív világkép, amely tisztában van az ember korlátaival, mégis az egyéni teljesítményt preferálja, és a társadalom működését és intézményeit is erre vezeti vissza.

E két megközelítés ma már a legkevésbé sem tud egymással párbeszédet folytatni, csak „a vagyon létrehozásának és elosztásának kérdései” uralják a politikát, miközben az amerikai siker-recept legsúlyosabb eleme, a vallásból levezetett erények továbbörökítése elsikkad. Csák szerint a család és az oktatás-nevelés intézményrendszerén keresztül lehet a társadalmi ideálok megmenteni – ha elvesz ez a géniusz, egyben lehet-e egyáltalán tartani egy ekkora nemzetet? A szerző a két oldal közötti feszültség elmélyülését jósolja, és az USA szétválásának lehetőségét sem látja kizártnak, hiszen csak ilyen módon derülhet ki, hogy a két hasonló erejű világlátás közül melyik foglalja magában az amerikai géniusz leglényegét. ■

Csák János Zoltán: *Az amerikai géniusz.*
MCC Press, Budapest, 2022